

244
MÁTYÁS KIRÁLY KÖNYVTÁRÁNAK EMLÉKE
A FELVILÁGOSODÁS KORÁBAN

Ismeretes, hogy nemzeti könyvtárunk új otthona a Várban lesz, vagyis ott, ahol egykor Mátyás király világhírű könyvtára, a Corvina állt. Múltunk és jelenünk legnagyobb könyvtárainak e jelképes találkozása talán a véletlen műve, de nem érdemtelen emlékezteni arra, hogy e két könyvtár a XVIII. század végén szerepelt már együtt a köztudatban: akkor, amikor az egyiknek már csak az emléke, a másiknak pedig még csak az igénye volt meg.

A magyar felvilágosodás korának egész műveltségünk megújítani kívánó programjában nemzeti nyelvű tudományosságunk és irodalmunk kifejllesztése mellett fontos szerepet játszottak könyvtárak létesítésének a tervei is. És ahogy írónk számára Mátyás királynak, mint utolsó nagy nemzeti uralkodónknak alakja — főleg a Habsburg-gyarmatosítás elleni küzdelem során — igen gyakori téma lett, hasonlóképpen népszerűvé vált, és szinte a nemzeti művelődés jelképeként, főleg pedig egy létesítendő nemzeti könyvtár elődjeként kezdték emlegetni Mátyás könyvtárát. Ezt bizonyítják a kortársak elsőtör megjegyzései csakúgy, mint a felvilágosult szellemű tudósok hosszabb-rövidebb cikkei, fejtegetései.

Kovachich Márton György, a magyar nemzeti könyvtár létrehozásának egyik előharcosa, amikor 1774-ben sürgette a „Magyar Nemzeti Bibliotéka” létrehozását, többek között arra is hivatkozott, hogy „Mátyás király óta nem volt nyilvános könyvtárunk”. Vagyis a Corvínával kapcsolatban elsősorban annak nyilvános jellegét hangsúlyozta, azt, amit a XVIII. század végén kialakuló értelmiségünk a legjobban hiányolhatott Magyarországon.

A kilencvenes évek táján, többek sürgetésére, létrejött néhány városunkban egy-egy kölcsönkönyvtár: többnyire könyvkereskedők létesítményei. Szerény kezdetek

voltak, de mégsem jelentéktelenek, hiszen aránylag kis összegért bárki kölcsönözhetett belőlük könyvet. És amikor az egyik bécsi magyar újságnak a győri kölcsönkönyvtárról írott beszámolójára fitymáló kritika érkezett, egy győri levélíró válaszában, miközben mentegetni igyekezett a város könyvtárát, ismét Mátyás király könyvtárára hivatkozott: „...Müller könyvkötőnek magyar könyvtárházában Hollós Mátyás királynak könyvházát hiában keresed...” — írta az elégedetlenkedő, túl igényes kritikusknak, utalva arra, hogy e kis kezdeményezést nem szabad a Corvina méreteivel mérni.

Aranka György 1791-ben írt tervezetében, amelyben egy Magyar Nyelvművelő Társaság szükségességéről írt, már hosszabb hivatkozott Mátyás könyvtárra: „Az szokták közzépda beszédben mondani: Meghólt Mátyás király, elmúlt az Igazság. De talán inkább elmondhatjuk: Meghólt Mátyás király, és elmúlt a hazai vagy nemzeti tudománnyól való reményességünk. Az a születése felett fennjáró elméjű ritka Fejedelem kezdett volt egy Királyi Bibliotékát állítani fel Magyarországon, de prédává lett; ami megmaradt is benne, nem a Hazában van; elveszett. Azután egész nemzetünkben, a két hazában nincsen egy Nemzeti nevet érdemlő gyűjtemény.” Majd rátér arra, amiről tulajdonképpen eszébe jutott Mátyás könyvtára: kora szükségletére, egy nemzeti könyvtár iránti igényére: „Ideje volna már egyszer hozzá kezdeni és a sok drága mojjal és porral imitt amott kűszkűdű darabokat, melyek hazánkknak mintegy megannyi elásott kincsei, az haza hasznára napfényre hozni, s egybe gyűjteni, magyar és más közönséges Bibliothékát is állítani.” Aranka Györgynél tehát már egészen világosan kitűnik: a magyar felvilágosodás korában Mátyás király könyvtára való emlékezés aktualitását a kor igényei adták meg. A nemzeti könyvtár szükségességének felismerése kapcsán méltán hivatkoztak Mátyás király könyvtára, hiszen Európa sok országában a fejedelmi magángyűjteményekből fejlődtek ki a nemzeti könyvtárak. És ha nálunk a Corvina tragikus pusztulása, valamint a történelmi viszonyok következtében erre nem is kerülhetett sor, XVIII. század végi írónk, tudósaink mégis Mátyás király könyvtárában látták azt a könyvtári hagyományt, amelynek folytatásához elérkezettnek vélték az időt. Jellemző, hogy a Széchenyi Ferenc által 1802-ben alapított Nemzeti Könyvtár első könyvtárosa, Miller Jakab Ferdinánd, mindjárt könyvtárosi

Mátyás király palotája (Schedel Világkrónikájának metszete. 1493.)

pályájának kezdetén írott cikkében szintén Mátyás király könyvtárával foglalkozott: a Corvina hanyatlásának okait fejtegette. Az elsők között méltatott rá arra, hogy Mátyás könyvtárának pusztulása nem Buda török megszállásával, hanem már a nagy uralkodó méltatlan utódainak hanyagsága következtében elkezdődött.

Mindez kétségtelenül bizonyítja, hogy a kor közvéleményében ott élt az a sokféle-

képpen kifejezett érzés, amely az akkoriban létrejött nemzeti könyvtárunkban Mátyás Corvinájának valamiféle utódját látta. Erre vall az a jelenség is, hogy a „Nemzeti Bibliotéka” megalapítását a kortársak ugyanolyan lelkesedéssel és büszkeséggel vették tudomásul, mint amilyen tisztelettel őrizték Mátyás király könyvtárának az emlékét.

Kóka György

A könyvbarát-mozgalom hírei

TARPÁN könyvbarát-vasárnapot rendezett a Szabolcs-Szatmár megyei akcióbizottság. A községet mintegy 50 nyiregylázi, és fegyvergyártási pedagógus, könyvtáros, művelődési munkás látogatta meg, akik otthonukban is felkeresték a község lakóit. Az irodalmi esten Szentiványi Kálmán olvasta fel Tarpa lakóihoz írt levelét és elbeszélését. A községben tulajdonképpen kezdeténél tart a szervezett könyvtári munka, mert egy hónapja nyílt meg az új művelődési otthonban az új állományú könyvtár.

TABON elkészítették a járás könyvtárainak ötéves fejlesztési tervét. Új könyvkekre a községi tanácsok 550 ezer forintot irányoztak elő, a termelőszövetkezetek 110 ezer forintot ajánlottak fel, berendezésre pedig 80 ezer Ft szerepel a járási tervben, amelyhez hozzá kell számítani a községi tanácsok külön hozzájárulását saját könyvtárak felszereléséhez. Megállapították azoknak a községeknek névsorát is, amelyekben új elhelyezést teremtenek a könyvtárnak.

TISZAVASVÁRIBAN öt kölcsönző állomása van a községi könyvtárnak. Községfejlesztésből 19 ezer forintot adtak könyvtárfejlesztésre.

A MESZÖV Szabolcs-Szatmár megyében 208 ezer forintot ad ezidén tiszta nyereségből a községi könyvtárak állományának fejlesztésére. Ez az összeg 10%-kal magasabb az előző évinél.

KAPOSVÁROTT Somogyi Könyvbarát címmel megjelent a mozgalom megyei szervező bizottságának nyomtatott híradója. Az első szám legfontosabb cikke az a módszertani levél, amely a könyvbarát-napok, könyvbarát-vasárnapok szervezéséhez ad szakserű és részletes tájékoztatást.

SZOMBATHELYEN és környékén a könyvbarát-mozgalom keretében, több író-olvasó találkozó tartottak, amelyeken Simon István és Tatay Sándor találkoztak olvasóikkal.

ZALAEGERSZEGEN a járási tanács végrehajtó bizottsága megtárgyalta a könyvbarát mozgalom eddigi munkáját és elfogadta ötéves könyvtárfejlesztési tervét. A járásban 10 korszerűen elhelyezett könyvtár van, 46 falusi könyvtár meg nem felelő elhelyezésén azonban javítani kell. A járásban a mezőgazdasági könyvhónapon is jó eredmények születtek.

SZOLNOKON a megyei könyvtár dolgozói felajánlásokat tettek és munkatervet készítettek a VIII. pártkongresszus tiszteletére. Többek között versenyt indítanak a könyvbarát-mozgalom keretében „minden házból egy olvasó” céljal.

SZAMOSSZEGEN (Szabolcs-Szatmár megye) már nem 1, hanem 11 könyvtárosa van a községnek. Felföldi Ferenc könyvtáros ugyanis 10 új aktivistát kapott segítségül, akik megosztják vele a munkát.

IBRÁNYBAN a könyvbarát-vasárnap hatására úgy fellendült a könyvtár élete, hogy a társadalmi munkás könyvtáros egyik kölcsönzési napon 159 olvasónak 223 kötetet könyvet kölcsönzött ki. Ez az eredmény a községi könyvtárak eddigi legnagyobb teljesítménye a megyében.

KOCSÉR KÖZSÉGBEN (ceglédi járás) a költségvetést nemcsak a községfejlesztési alapból egészítették ki, hanem a község két termelőszövetkezte is két-kétezer forinttal járul hozzá a könyvvásárláshoz. Így a könyvtár 12 000 Ft összegből vásárolhat a Könyvtárellátónál. Kocsér példája mutatja, hogy a tsz-ek jelentékeny támogatást adhatnak a könyvtárnak, ha a könyvtáros meg tudja velük teremteni a helyes kapcsolatot. (Ceglédi Könyvtári Híradó)

AZ ABONYI önálló községi könyvtár új fiókkönyvtárát létesített az Új Világ Tsz-ben. A termelőszövetkezetek belátván annak előnyeit, hogy a községi könyvtáron keresztül állandóan friss könyvanyaghoz juthatnak, átadták saját állományukat és pénzbeli támogatást is ígértek a községi könyvtárnak. (Ceglédi Könyvtári Híradó)

BÉKESEN KORSZERŰSÍTETTÉK A 12 000 kötetes járási könyvtárat, az ország egyik legforgalmasabb vidéki könyvtárat, melynek tavaly 2350 beiratkozott olvasója volt. (A község lakosságának 11%-a.) A Munkácsy Mihály Művelődési Ház földszintjére költözött könyvtárat meghiit olvasósarkok, korszerű bútorok teszik vonzóvá és barátságossá.

GULÁCS községben (Szabolcs-Szatmár megye) a tanácselnök, Baráth Lajos nemcsak támogatja a községi könyvtár munkáját, hanem maga is részt vesz az olvasómozgalomban. Legutóbb megszerezte a József Attila olvasómozgalom ezüst fokozatát.

A SÁRBOGÁRDI JÁRÁS termelőszövetkezeinek már nyolcvan százaléka adta át könyvtárat — a tulajdonjog fenntartása mellett — a községi könyvtárnak.

VERSENYT HIRDETETT A VIII. PÁRT-KONGRESSZUS TISZTELETÉRE az Edelényi Járási Könyvtár. A verseny értékelésére a decemberi könyvtáros értekezleten kerül sor. — Az Edelényi Járási Könyvtár (Ceglédi) a helyismereti dokumentumok gyűjtését is.